EGY NEMZET ÉLNIAKARÁSA, NEM LEHET EGY MÁSIK NEMZET HALÁLA !

LUGOSI HÍRMONDÓ

XXIV. évfolyam 3. (128.) 8 oldal 2023. december 8.

120 éves az újraalakult Református Egyház Lugoson

Az elmúlt vasárnap délután többtucatnyi lelkipásztor vonult be a harang szavára a zsúfolásig megtelt Református Templomba, a Lugosi Református Egyház újraalakulásának 120. évfordulója alkalmából szervezett ünnepségre.

Az ünnepi alkalomra megjelentetett jubileumi emlékkönyv az utóbbi 120 év történéseit tárgyalja, de megemlíti, hogy a lugosi reformátusság 470 éves, 1658-ban – amikor Barcsay Akos, az utolsó lugosi bán átengedte a Bánságot a törököknek – már legalább 120 év régiséggel rendelkezett, de ekkor a lakosság elmenekült Erdélybe, a magyarok többsége Tordára és megszűnt a református egyházi élet mintegy 250 évre. Az 1800-as évek vége felé már közel ezerre növekedett az evangélikus és református közösség lélekszáma. A reformátusok külön egyházat szerettek volna alakítani. 1903-ban sikerült tervüket végbevinni és elszakadtak az ágostai evengelikusoktól. Ezt az eseményt ünnepeltük meg Lugoson – a Református Egyház újraalakulását – a városi felekezetek elöljáróinak részvételével.

A Királyhágómelléki Egyházkerület püspöke **ft. Bogdán Szabolcs János** először látogatott Lugosra – tavalyi megválasztása óta – aki igehirdetésében Pál apostol üzenetét tolmácsolta: maradjatok meg Krisztusban, viseljetek gondot magatokra és az egész nyájra, valamint számolni kell a gonosz sátán, a ragadozó farkasok és a pogányok támadásával és vigyázzatok egymásra, mert az erő és a védelem a gyülekezetben van és Isten oltalma alá bízlak titeket, hangsúlyozta beszédében.

Az új görög-katolikus lugosi püspök **ft. Bot Ioan Călin**, az ünnep öröméről és az Isten szeretetéről beszélt. **Nt. Bódis Ferenc** a Temesvári Református Egyházmegye esperese, Végvár lelkésze a XX. század elején megalakuló bánsági református gyülekezetekről értekezett, majd a Lugoson újraalakult református egyház történetéről elmondta, hogy 9 pap, ebből 3 esperes, egy költő és egy tudós pap teljesített szolgálatot az elmúlt 120 év alatt.

Lugoson tipikusan jó kapcsolat alakult ki az egyházak, a különböző felekezetek és nemzetiségek között. A templom és parókia, valamint a gyülekezet és a kórus állapota szép és jó, biztató jövő elé néz.

Molnár András a Temes megyei RMDSz elnöke az elmúlt 120 évet elemezve, kifejtette, hogy országhatárok változtak és a magyarság fogyása aggasztó Lugoson is, de megnyílt a magyar bölcsőde és mikrobusz szállítja a magyar gyerekeket Nagybodófalváról és Szapáryfalváról a magyar tagozatra Lugosra, mely a Magyar Kormány határontúli, szórványpolitikáját jellemzi. A jövő évi 4 választás sorsdöntő lehet a város magyarságának életében és komoly összefogásra van szükség.

Nt. dr. Kaszó Gyula Szekszárd lelkipásztora a kövek erejéről beszélt, a templom kőből épül, Krisztus a kövek alól szállt fel sírjából, stb. A szekszárdi küldöttség márványtáblát hozott Lugosnak, melyen ez áll a következő bibliai igével: "Az igaz ember hitből él".

Nt. Higyed János lelkipásztor, akinek édesapja, a szépemlékű **dr. Higyed István** több mint 40 éven át szolgált a Bánságban, ebből 32 évet Lugoson – a lugosi kapcsolatairól beszélt, a gyökerek itt vannak, habár családja Szatmárnémetiben él. Gyermeke nem folytatta a lelkipásztori hivatást, hanem zenész lett, aki a trombita hangján szólaltatja meg érzelmeit, mint a mai napon is, itt a templomban.

Anca Micșa Oprea a Városháza részéről átadta a Pontifex díjakat. Az idei kitüntetettek **Corneanu Nicolae** (1923-2014) bánsági ortodox metropolita (érsek) post mortem, **Kővári László**, 30 éve városi képviselő Szekszárdról és **Nick Ferenc** a Kultúra Lovagrend elnöke Budapestről. A kitüntetéssel dr. Higyed István református lelkipásztor, Lugos díszpolgára emlékét tisztelik, aki munkásságával hozzájárult a tolerancia szellemének és a népcsoportok és vallási felekezetek közötti jó megértés megőrzéséhez, mely a Bánságra és főleg Lugosra jellemző. 2019 óta **Nt. Higyed István Levente** és **Nt. Higyed János Mátyás** református lelkipásztorok, dr. Higyed István lelkész ikerfiai a kitüntetést azoknak a személyiségeknek ítélik oda, akik munkájukkal és tevékenységükkel hidat építenek az emberek között, nemzetiségek és vallások között, a békét, a toleranciát, a megbecsülést és a szeretetet szolgálják és ezen felsorolt eszmék terjesztését végzik és vállalják.

Nt. Gáll Zoltán helyi lelkipásztor, szervező az ünnepet méltató beszédében hálával tekintett vissza és reménységét fejezte ki a jövőre nézve. A perselypénzt Hadad új templomának felépítésére ajánlotta fel a gyülekezet, valamint a jubileumi képes emlékkönyv értékesítéséből befolyó összeg is ezt a célt szolgálja.

Az emlékező és ünnepi istentisztelet alatt a kórus és a gyülekezet – többször is – magas színvonalon előadott, az alkalomhoz illő dalokat énekelt.

Nemzetiszínű emlékszalag került a 100. évfordulóra – a templom előtt – állított kopjafára, majd a meghívott vendégek közös vacsorán vettek részt.

Király Zoltán

HELYTÖRTÉNET LUGOS ÉS BÁNSÁG

Kerek évfordulós események

1718-ban a törökök kiűzése után alakult meg a Temesi Bánság, melynek székhelye Lugos lett;
1718-ban minorita szerzetesrend települt Lugosra, újraalakítva a katolikus egyházat;
1733-ban felszentelték a katolikus templomot;
1778-ban megtörtént Bánság visszakebelezése az anyaországhoz;
1783-ban Német Lugoson megnyílt az első gyógyszertár;
1793-ban megkezdődött Német Lugos és Román Lugos egyesítése, mely 2 évet vett igénybe;
1828-ban épült fel a Városháza, ma a rendőrség székhelye;
1873-ban megalakult az Önkéntes Tűzoltó Testület, melynek első elnöke Putnik István ügyvéd;
1901-1903 között épült fel az Igazságügyi Palota impozáns épületkomplexuma Wagner Gyula (1851-1937) tervei alapján;
1903-1905 között felépült Krassó-Szörény vármegye központjának Pénzügyi Palotája, ma a Városháza.

Bánsági Köztársaság

1918. október 31-én dr. **Roth Otto** ügyvéd, a Temesvári Szociáldemokrata Párt és a sváb közösség oszlopos tagja, a Bánsági Köztársaság alapítója, a Temesvári Polgármesteri Hivatal erkélyéről kikiáltotta a Bánsági Köztársaságot, melynek elnöke volt. **Bartha Albert** tábornok, a Temesvári Parancsnokság Vezérkari főnöke, a köztársaság katonai parancsnoka lett. Sajnos az új állam nem talált elismerésre nemzetközileg. Területe 28.526 km^2, lakossága 1,6 millió, melynek összetétele 37% román, 25% német, 18% szerb, 16% magyar, 2% zsidó, 1% szlovák, 1% más nemzetiségűek. Nagyobb városai: Temesvár, **Lugos**, Lippa, Karánsebes, Resicabánya, Oravicabánya, Orsova, Zenta, Zsombolya, Nagykikinda, Nagybecskerek, Versec, Pancsova és Fehértemplom.

1918. november 14-én bevonultak a szerb csapatok és szétzúzták az alakulandó Bánsági Köztársaságot. A francia csapatokkal együtt november 25-én a Bánságot Szerbiához csatolták. 1919-ben Románia és Szerbia osztozott 2/3 és 1/3 arányban a Bánságon, azaz 18.966 km^2 és 9.276 km^2 területet kaptak, Magyarországnak pedig csak 284 km^2, vagyis 1% jutott az első világháború után.

Ada Kaleh és Lugos

1913. május 12-én Ada Kaleh szigetét közigazgatásilag Krassó-Szörény vármegyéhez csatolták, melyet a császári és királyi hadsereg 1878. óta megszállva tartott. 1913. május 15-i távirat Orsováról:

"Hétfőn délben tizenkét órakor **Medve Zoltán főispán, Issekutz Aurél alispán** és **Podhracky orsovai főszolgabíró** egy csendőrtiszt és négy csendőr kíséretében megjelentek Adakaleh szigetén és azonnal a kormányzói épületbe mentek, ahol a sziget kormányzója, **Sherriff Eddin bej** fogadta őket. A főispán fölmutatta a magyar kormány határozatát, amelynek magyar szövegét felolvasta. A kormány e határozatban utasítja a főispánt, hogy Adakaleh szigetét őfelsége a király nevében annektálja és azonnal birtokba vegye. A főispán azután az alispánhoz és a főszolgabíróhoz fordulva, magyar nyelvű beszédében röviden vázolta az esemény jelentőségét és szívükre kötötte, hogy működésükben szigorúan ügyeljenek arra, hogy a sziget lakosságának eddigi szokásait, különösen vallásuk gyakorlását tiszteletben tartsák és működésükkel igyekezzenek elérni, hogy a lakosok minél előbb egyenlőjogú polgároknak érezzék magukat a haza többi fiaival. Végül felszólította a főszolgabírót, hogy a szigetet, mint Krassószörényvármegyéhez tartozó területet, közigazgatási hatósága alá vegye át. Az annexió megtörténtéről azután jegyzőkönyvet vettek fel. Sherriff Eddin bej kormányzó kijelentette, hogy az annexiót tudomásul nem veheti, mert a török kormány részéről semmiféle utasítást nem kapott. Kénytelen tehát a jegyzőkönyv aláírását megtagadni és a sziget elfoglalása ellen tiltakozni. Medve Zoltán főispán utalt a magyar kormány határozatára és kijelentette, hogy a kormányzó tiltakozását figyelembe nem veheti. A főispán azonban kijelentette, hogy nincs kifogása az ellen, ha a kormányzó továbbra is a szigeten marad, amig a kormányától részletes utasításokat nem kap. Erre a főispán meghagyta a csendőröknek, hogy az annektálás megtörténtének jeléül a csendőrök a szigeten maradjanak és ott a rend és csend fenntartásáról gondoskodjanak. A főispán és kísérete ezzel eltávoztak a szigetről."

Az oldalt összeállította **Király Zoltán**

AKTUÁLIS

Közösségért díjak átadása

Harmadik alkalommal került sor a Közösségért díjak átadására. Az idei helyszín Zsombolya. A Temes megyei RMDSz alapította díjakat az idén dr. Albert Ferenc, Fodor Ferenc, Molnár Rozália és Enyed Attila (posztumusz), valamint Tóth Ede, Kozma Erzsébet, Szöllösi József, Sibinszky László, Talpai Adél, Jámbor Imre, Rákóczi György és Heinrich Ildikó vették át az emléklapot és emlékplakettet. A Temes megyei RMDSz vezetősége ezúton köszönetét és elismerését fejezi ki azon személyek iránt, akik a Temes megyei magyarok érdekében közképviseletet vállaltak és akik munkájukkal hosszú évek során erősítették a közösséget.

Lugosról **Jámbor Imre** a díjazott. 1952-ben született Lugoson, az elemi iskoláit a lugosi 5-ös számú iskola magyar tagozatán végezte, 1971-ben a lugosi Brediceanu Líceum magyar tagozatán érettségizett. 1974-ben az aradi Hidrometeorológiai Technikumban hidrológusi képzést nyert. 1974-1987 között a bukaresti meteorológiai és hidrológiai intézetben dolgozott, mint technikus a földalatti vizek elnevezésű laboratóriumban. 1987-2017 között – nyugdíjazásáig – a lugosi Hidrológiai Állomáson dolgozott, mint technikus. Felesége Molinica biológia tanárnő volt a Hasdeu Líceumban, nyugdíjas. A lugosi RMDSZ egyik alapító tagja, a mai napig vezetőségi tag. 1996-2020 között 7 alkalommal tagja volt a lugosi városi szavazóbizottságnak. 1996-2020 között minden alkalommal ő állította össze a városi és környékbeli urnabiztosok listáját a lugosi RMDSZ részéről, a helyi, megyei, parlamenti, elnöki és europarlamenti választásokra. 2016-tól gazdasági és pénzügyi alelnöke a lugosi RMDSZ szervezetnek. **KZ**

Az Igazfalvai Olvasókör és Polgári Kör

Megjelent Király Zoltán Az **Igazfalvai Olvasókör és Polgári Kör története 1894-1918 között** című helytörténeti dokumentumkönyve.

1893. januárjában a leendő telepesek és a Magyar Királyi Államkincstár képviselői aláírták a telepítési okmányt és az adásvételi szerződést, Igazfalva község újbóli létrehozására. A telepesek többnyire ez év folyamán érkeztek főleg Vésztő, Köröstarcsa, Makó, Gyoma, Békés helységekből az Alföldről, Békés és Csongrád vármegyékből, valamint kis létszámban több vármegye sok helységéből. 1893. tavaszán elkezdődött az erdős terület irtása, az építkezés és a családok ingóságainak és állatainak költöztetése. 1893. őszén már megkezdődött a gyermekek iskoláztatása és a református egyházközség megszervezése is. 1894. őszén megalakították először az Olvasókört, de ennek alapszabályzatát – nem tudjuk mi okból, sajnos nem maradt fenn – a Belügyminisztérium nem hagyta jóvá, így 1897-ben a választmány feloszlatta. Új alapszabályzatot írtak, melyet felterjesztettek a Belügyminisztériumba Budapestre. Jakabffy Imre államtitkár látta el kézjegyével a jóváhagyott statutumot 1899 decemberében, így 1900 februárjában először megalakulhatott a Polgári Kör. A tagok minden évben aláírták az elkövetkező évi tagsági táblázatot, az alapszabálynak megfelelően, egyúttal ismerve és elismerve a tagok jogait és kötelezettségeit, valamint 2 korona éves tagdíjat fizetettek. Minden tag nyilvános és egyenlő szavazati joggal, választó és választható státussal rendelkezett. A közgyűlés alkalmával minden évben újra megalakították a Polgári Kört és megválasztották az elnököt és a választmányt, a tagok nagy többségének részvételével. A választmányi üléseken döntöttek a folyamatban lévő ügyekről. Minden ülésen jegyzőkönyvet vettek fel, amelyet a kör elnöke és jegyzője, valamint a választmány által az ülés elején kinevezett tagok írtak alá. Minden évben megünnepelték Március 15-ét és egy bált is rendeztek. A tagdíjakból, adományokból és ünnepélyek jövedelméből származó bevételeket a kör zökkenőmentes működésére költötték. Ingatlant béreltek, újságok és könyvek olvasása, valamint a közgyűlések és a választmányi ülések lebonyolítása céljából. 1895 és 1918 között minden évben előfizettek több magyar politikai és szórakoztató újságra és folyóiratra (kivétel 1898. és 1899). Bútorokat, irodalmi és mezőgazdasági szakkönyveket vásároltak, amelyeket kikölcsönöztek a kör tagjainak, hogy gazdagítsák tudásukat. A pénz és az ingóságok nyilvántartása pontosan és felelősségteljesen történt. 1914-ben felépítették saját forrásból a tekepályát, mely az 1980-as évekig működött. Az első világháború alatt a tagok száma, a bevételek és a tevékenységek fokozatosan csökkentek. A kör 1918 januárjában alakult meg utoljára. Azóta eltelt több mint egy évszázad, már semmit sem lehet tudni a több mint kétszáz kötetes könyvtárról, a bútorokról és az összegyűjtött pénzről.

A kötet tartalmazza az Olvasókör és a Polgári Kör tagjainak névsorát, valamint Igazfalva utcaneveit és térképét az 1903-1920 közötti időszakból.

Az Olvasókör és a Polgári Kör története az eredeti többszáz oldalas jegyzőkönyv és a tagok névsorai alapján íródott, mely a szerző tulajdonában vannak. Ezek az írott dokumentumok bizonyítják ezen polgári kezdeményezés létezését és tevékenységét, mely örök emlék marad az utókor számára.

Király Zoltán

IRODALOM

Petőfi Sándor: Epigramm

Rákosnak szomorú mezején járván, magyar, hallod
Fái között a szél mily keseregve nyögel?
Oh nem szél nyögel ott, ősid fölisteni lelke
Sír unokáinak elkorcsosodása fölött!
Rákos, 1839. április 30.

Szabadság, szerelem!

Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelmemért föláldozom
Az életet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet.
Pest, 1847. január 1.

Halászi Aladár: Jön a tél

Mozdulatlan állnak a fák, reszketőn,
csak fejsze és fűrész hangja hallható.
Gyérülő lomb közt sír szele az erdőn,
ősz muzsikál, elmúlt nyarat siratón.

Döntik a fákat, hisz jön még hidegebb.
Odvakból, fészkekből elszállt a madár,
otthonában az ember csak didereg,
nem hívja munkába a dermedt határ.

Hol csak fejsze, fűrész a hangszerek,
botfülűekké lesznek az emberek.
Nem hallják meg az újabb idők szavát:

kell tüzelőn túl a szívek melege,
úgy túlélhető a természet tele,
hogy köszönthessük majd tavaszunk havát.

Gál T Olga: Juli néni adventje

Közeledett a karácsony és az előtte levő adventi napok várakozása izgalommal töltötte el. Tervezni, várni, meglepetésekkel készülődni mindig is szeretett. Már megvolt a nagytakarítás és a hosszúlistás bevásárlás is. Fonott kosarával többször fordult, hogy minden hozzávalót hazavihessen. Lányait várta családostól, s bár kicsi a lakás, tudta, a találkozás öröme, az egymás iránti szeretet kitágítja majd a teret. Szeretett főzni, díszíteni, teríteni, tálalni. Már az sem számított nehézségnek, hogy lányai, unokái ahányan voltak, annyiféleképp étkeztek. Egyik lánya családostól a magyaros, húsos ételeket kedvelte, másik a hús nélkülit. Unokája meg glutén menteset. Főzés közben a konyhában kellemes, karácsnyi ének szólt és ő a zene szárnyain repült időben évtizedeket régi karácsonyok történéseire emlékezve. Tízévesen, szenteste a református templomban szerepelt. Mária anyját, Annát és annak imáját szavalta egy nagy kendővel a fején. Még most is tudja az ima első két sorát. ”Anna vagyok, s öreg nagyon. Nyolcvannégy év a vállamon.”

Akkor számára ez egy matuzsálemi kor volt, most hetvenévesen meg szívesen megérné… A diódarálás közben anyja keze villant be, ahogyan gondosan vonja be krémmel a diótortát és szórja rá a finomra megtört grillázs morzsát. Anyja már húsz éve nem él, de a porcelán tálca, amin a torta pihent, itt van konyhája polcán. Haragudott az időre. Furcsa játékot játszat vele. Gyermekként lassúnak tűnt, kergette volna a felnőtté válás szabadsága felé, most meg legszívesebben megállítaná. Fiatalasszonyként hadilábon állt a főzés tudományával. Tapasztalat nélkül tett olyan javító kísérleteket egy elrontott ételen, amin még most is nevetnek, ha felemlegetik. Egyetemista férje kedvenc pörköltjének édesebb ízét furcsállta. Kis cukorral javította, vallotta be. Nem az étkezés volt a lényeg. Nem bánta volna, ha az energia bevitelnek egy könnyedebb formáját választhatná, mint ahogyan a benzint a motornak… Azóta sok víz lefolyt a Tiszán és ő is ráérzett az ízek, színek, ételek zamatára. Meg a benzin is jóval drágább lett… Emlékezéseiből unokája telefonhívása ébresztette: Mamikám, tudom, hogy sok finomsággal várszmiket, de ha nekem meglepetést, kedves ajándékot szeretnél, készítsd el kérlek a te gyermekkori, erdélyi édességedet, a kiflifelfújtat. Örömmel tett eleget unokája kérésének és még a karácsonyfa díszítése előtt meglett vele. Öblös üvegpoharakba vajas kifliszeleteket, vagy kalácsdarabkákat szaggatott. Alá egy kanálka dzsemet helyezett. Madártejet főzött, aminek édes, vanília- és citromhéjízű forró levével megöntözgette a szeleteket, újabb dzsem és gyümölcs réteg következett. Majd tetejére a vastag hab került, színes gyümölcs szeletekkel díszítve. Ennyi az egész! Régebben a hideg pincébe vagy a kút vizébe, vödörben eresztették le a kihűteni szánt ételeket. Most ott a hűtő, télen az erkély is segít. Meglett mindennel. Elégedetten legeltette szemeit a sok finomságon. Mozgalmas időket élünk, pihent le egy pohárka édes tokaji borral kedvenc foteljébe. Öröm és gond van egyaránt, de az adventi várakozás varázsa nem változik. Reménnyel tölt el mindnyájunkat.

HELYTÖRTÉNET LUGOS

Lugoson 120 éve alakult meg a Református Egyház

Lugoson 1903 őszén megindult mozgalom célul tűzte ki az önálló evangelikus református egyház létrehozását. Az előkészítő bizottság tagjai november 7-én **Győrbíró Samu** magyar királyi pénzügyigazgató, az előkészítő bizottság elnöke vezetésével értekezletet tartottak **Futó Zoltán** szentesi lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, **Baksa Lajos** hódmezővásárhelyi lelkész, világi egyházmegyei tanácsbíró, **Szabó Béla** igazfalvi és **Szöllősi Imre** nagybodófalvi lelkészekkel, mint az egyházmegye kiküldötteivel, az állami elemi iskola igazgatósági irodájában. Megbeszélték a tisztviselői kar és presbitérium megválasztását és jelöléseket tettek a másnap tartandó hitközségi közgyűlésre.

November 8-án 10 órától a főgimnázium tornacsarnokában került sor az első ünnepélyes istentiszteletre, melyet **Futó Zoltán** szentesi, **Szabó Béla** igazfalvi és **Szőllősi Imre** nagybodófalvi lelkészek tartottak meg. **Futó Zoltán** gyönyörű alkalmi beszédet tartott, mely elragadta a jelenvoltakat. A közgyűlést **Győrbíró Samu** az előkészítő bizottság elnöke nyitotta meg, üdvözölve a jelenlevőket és felkérte az egyházmegyei kiküldötteket, hogy törvényesen járjanak el az önálló Lugosi Evangelikus Református Egyház létrehozásában, vagyis szeretnének különválni az Ágostai Evangélikus Egyháztól. A közgyűlés megköszönte **Chován Zsigmond** ágostai evangélikus lelkésznek a lelkipásztori működését és továbbra is baráti viszonyt fognak ápolni a testvéregyházzal. A közgyűlésen jelen voltak a következő egyháztagok: Almássy Mihály, Baja Sámuel, Bod Antal, dr.Bognár József, Bolla Ferenc, Boros Péter, Boros Jánosné, Czirók Sándor, Domokos István, Dorogi István, Fogarassy Júlia, Fehér Mihály, Gaál Zsigmond, Gidófalvy Béla, Győrbíró Samu, Jákó Imre, Jakucs István, Kállay Ferenc, Kállay Sándor, Karakas István, Kiss Ferenc, Kiss Imre, Kovács József, Kovács Lajos, Kunics Albert, Kormos Aladár, Kutas János, Király Zsigmond, Kalajcsy Sándor, Kalajcsy Lajos, Mészáros Mihály, Mátyus Sámuel, Molnár Imre, Major Sándor, Nagy Sándor, Nagy Géza, Cs Nagy József, Nemes Kálmán, Nemes Mihály, Delo Nagy János, E Nagy Sándor, Nagy Károly, Liszkay Béla, Olasz Tamás, Papp István, dr. Rácz Kálmán, Szathmáry Ferenc, Sinkovics József, Szászvárossy István, Székely István, Szombaty István, Szakács László, Teleky Sándor, Tóth Mihály, Tóth Mária, Tóth Endre, Tóth János, Tóth Árpád, Tóth Elemér, Varasdy Károly, Varga Ferenc, Vass Bálint, Zöld József, Szabó Sándor, Fodor Dénes, Czudar Bálint, Schultz Antalné, dr. Szentpétery Imre, Prohászka Antalné, Cserny Ferencné, Varga Lajos, Gaál József, Janó N, Nagy István, Eke Péter.

A megalakult új egyház megválasztotta a tiszviselőket és a presbitériumot. Tisztviselők: **Varasdy Károly** főgondnok, **László Sándor** algondnok, **Bod Antal** és **Tóth Elemér** jegyzők, **Zöld József** pénztárnok. A presbitérium tagjai: **Gidófalvy Béla, Győrbíró Samu, id. Jakab Lajos, Jákó Imre, Kalajcsy Lajos, Kovács József, Nagy Károly, Nemes Kálmán, Sinkovics József, Székely István, Zöld József** és **Kiss Sándor**, akik letették az előírt ünnepélyes esküt, László Sándor és Kiss Sándor kivételével, akik nem voltak jelen és utóbb a prebitérium előtt esküdtek fel.

A lelkészi teendőknek – az önálló lelkészi hivatal szervezéséig – ellátására **Szöllősi Imre** nagybodófalvi lelkészt kérték fel, amíg nem választanak maguknak állandó lelkipásztort.

A közgyűlés után a Magyar Kaszinó alatti vendéglőben közebédet tartottak, ahol felköszöntők hangzottak el.

A főgondnoki hivatal **Varasdy Károly** főgondnok lakásán fog működni – a Templom utca 10./14. szám alatt – ahol a főgondnok naponta délután 2 és 3 óra között fogadja a hitsorsosokat, az új egyház tagjait.

Az 1903. november 8-án felvett – lugosi evangelikus református egyháztagoknak anyaegyházzá alakuló közgyűlésének – jegyzőkönyve és a Krassó-Szörényi Lapok 1903. november 8. és 15. megjelent cikkei alapján összeállította

Király Zoltán

Kellemes Karácsonyi Ünnepeket és nagyon boldog Újévet kíván a Lugosi RMDSz szervezet vezetősége és a Lugosi Hírmondó szerkesztősége

MAGYAR TESTVÉRVÁROSUNK SZEKSZÁRD

Csendes utószó

A Háry János című költemény szerzője, a Szekszárdon született költő szobrának avatása 125. évfordulóján Garay János (1812–1853) költészetéről megoszlanak a vélemények. Bő két évszázada született, volt idő felejteni és volt idő ismét felfedezni is. Szekszárd büszke költő fiára, de mit tud róla?

Sokan vannak az elfelejtettek táborában. Ha csak a kortársai közül kellene említeni néhányat, ott van például Bajza József, Czuczor Gergely, Erdélyi János, Fáy András, a két Kisfaludy, Toldi Ferenc, Tompa Mihály, a Vachott testvérek, Vajda Péter, Vas Gereben, Virág Benedek. Megnyugtató, hogy velünk vannak a nagyok. Őket nem kezdte ki a feledés: Arany János, Petőfi Sándor, Vörösmarty Mihály. De, most beszéljünk csak Garay Jánosról!

Jókor született, a magyar nyelv megújítása korában. Új eszmék születésének és irodalmi körök alakulásának korában. Polgári felemelkedés, függetlenség a hazának, közjó, Magyarország nem volt, hanem lesz, honszerelem. Ilyen eszmék, gondolatok keltek útra. A mindezekre fogékony Garay két évtizedig rótta a sorokat, lapot alapított, szerkesztett. És írt drámát, balladát, megkésett lírait. Közkatonája lett a magyar romantikának.

Rosszkor született Garay? Nem tudott kilépni a nagyok árnyékából? Vagy más terhek nyomasztották a rövidre szabott életidőt? Meghatározó életélményei a szülőföld és a haza – forradalmi gondolatok és csöndes kesergés, szerelem, család –, és mindenekelőtt a magyar nyelv rabul ejtő szépsége. Irigyelhette az Európában utazgató jómódú kortársait, még Petőfit is a vállon tarisznyás, országjáró szabadságáért. Garay alkatilag volt más. Szavakban eljutott a saját függetlenségéig, valójában foglya vagyontalan, betegségekkel gyötört helyzetének. Nem tartozott irodalmi körökhöz. Magasan fölötte állt a Nemzeti Kaszinó és Vörösmarty köre, Petőfi Tízek Társasága pedig a következő fiatal nemzedéké. Arany Jánost és társait – Gyulai Pált (1826–1909), Lévay Józsefet (1825–1918), Mentovich Ferencet (1819–1879) és Szász Károlyt (1829–1905) – a rokonlelkek barátsága tartotta össze még akkor is, amikor költőnk már nem élt. Garay fiatalon lett tagja a Tudományos Akadémiának, de szerepe inkább a Kisfaludy Társaságban volt. Korának hírlapolvasó közönsége lelkesedett költészetéért és szavalták verseit – a Kont címűt Jókai szerint az egész ország –, gimnáziumok önképzőköreiben kisebb vetélkedés folyt a költői népszerűségért. Petőfiével, Vörösmartyéval vetekedett Garay népszerűsége például lelkész nagyapám Rozsnyói Olvasótársaságában, ahol a kártyapénzből fizettek elő lapokat. Irodalmi Ór, Magyar Irodalmi Szemle, Vörösmartyék Athenaeuma, Honderű, a katolikus Órangyal, Rajzolatok, Garay Regélője, a Tudományos Gyűjtemények irodalmi melléklete és több más, pár száz példányban terjesztett irodalmi és közéleti lap járt kézről kézre a hazában, Kolozsvártól Kassáig, Sárospataktól Sopronig, Garay pesti lakásától a szekszárdi szülőházig. Kikhez jutottak el ezek a lapok? Kik a magyar irodalom olvasói? Kemény vitában állt egymással az idős és a fiatal költők nemzedéke, így olvasóik is. Egyesek párbajig mentek igazuk védelmében. Szemben állt egymással magyar és német. „A ti német városotok" – írja Garay az anyjának Szekszárdra. Walter Zsuzsanna szekszárdi német családból való, idős Garay János bátaszéki születésű magyar kisnemes. A hatezer lakosú megyeszékhelyen alig kétszáz német élt. De szemben álltak katolikusok és protestánsok is. A pécsi papi szemináriumban tanuló Garay írja életrajz költeményében:

„Vagy azt jegyezzem föl, hol iskoláztam, Fejembe, mellyik büntetett leginkább,
Mellyik tanítóm vert legtöbb diákot* Ha szép hazám' nyelvén beszélni mertem..." (*latint).

És mit kezdenek a kor költői a végletekkel, a nemzethalál gondolatával; ostorozlak nemzetem, szolgák vagyunk, hullócsillag. Vagy mit gondoljanak a nimbuszként felemlegetett párducos Árpádról, a magyar dicsőségről, a hős kebelről? Közülük keresik az igaz lelkesítőt, a tanulságosat.

Garayt és kortársait ma sorolják a nemzeti, a romantika és a népiség irodalmának korába. Ő ott van mindenhol és mindegyikben, hol előnyére, hol hátrányára. Vagy a már meghaladott stílusok képviselője, vagy voltak nagyobbat alkotók, mint például Arany János a balladák világában. Drámákban úttörő, de nem ő a követésre méltó példa. A forradalom és a szabadságharc hoz ki belőle sok újat. Jelzői helyenként Petőfi radikalizmusát közelítették. Nem véletlenül idézték törvényszék elé '49-ben a megtorlás idején. Tudnak barátságukról, a köszvényben szenvedő és látását lassan elvesztve botorkáló Garayt hazasétáltató Petőfiről. Bírái ismerik a megözvegyült Szendrey Júliának vendégszobát adó Garay család „vétkeit" és főként verseit, köztük a Komoly szó a vihar előtt, Ütött az óra, Honvéddal, Buda visszavétele címűeket. Ha Garayt emlegetjük, jusson eszünkbe például a Szabad hazában című verse, a Kont, A dalnokot hagyjátok, vagy a Szent László versciklus. Ma mitől lehetne időszerű Garay János? Például ilyen soroktól az ő Hymnusából:

„Szebb jövendőt, mint a mult volt, Nyugodalmat, de dicsőet
Jobbat a jelennél;... Annyi belvitákra.
Legyen egy a szétszakadt nép ivadékról ivadékra
Nyelvben, érzeményben... Nem szününk remélni..."

Garayt feledve nemet mondanánk sok-sok kortársára is. Nemet magyar irodalmunk, költészetük megannyi szépségére, értékére. Jusson eszünkbe felejthetetlen Obsitosa, az anekdotázó kedvű nagyot mondó öreg katona, akiről Illyés Gyula (1902–1983) írta az Ebéd a kastélyban: földijei közül Háry János emelkedett a legnagyobb hírnévre. Hiányzik Garay János! Wosinsky Mórtól (1854–1907) való megszívelendő sorok a dalnok szekszárdi szobrának avatásakor (1898): „Alig van költőnk, ki többet merengett nemzete múltján, mint Garay... Nálunk a gondatlanság csipelyre tett kezekkel nézi évről évre, mint sodorja a mindent megemésztő idő az őskornak hagyományait évről évre mindinkább a feledés feneketlen üregébe.". Nagyjainkra gondolva a mának is ad honismereti feladatot Kölcsey Ferenc figyelmeztetése: „Emlékeik nem maradtak? Mi tilt, hogy emeljetek nékiek?".

Összefoglaló a szerzőnek a költő születése kétszázadik évfordulóján megjelent Garay János Emlékkönyve után.

Kaczián János

HELYTÖRTÉNET IGAZFALVA

Templomavatás volt 1903. december 6-án

120 évvel ezelőtt avatták fel az Igazfalvi Református Templomot gyönyörű, napfényes, meleg időben. Tiszta ég és tavaszi meleg napsugár mosolygott az ünnepi díszt öltött falura, írták a **Facseti Ujság** és a **Krassó-Szörényi Lapok** szerkesztői. Mindkét hetilap terjedelmes vezércikkben az első oldalon kezdve, számolt be az ünnepi eseményről.

A templom **Alpár Ignác** budapesti magyar műépítész tervei alapján épült fel eklektikus stílusban, **Villányi Ármin** királyi mérnök felügyelte a munkálatokat, a belső felszerelést **Zsuku Kornél** lugosi műasztalos készítette.

Teleky Leonie grófnő fehér vászonra arannyal és selyemmel sajátkezűleg varrta a régi magyar motívumokkal díszített, az Úr asztalára készített terítőt és még két kisebbet, **Bruckenthal Imra bárónő** és **Ráday grófné** is egy-egy ízléses szép kézimunkát ajándékozott az új templomnak.

Résztvettek az ünnepen: **Pogány Károly** főispán és neje **Teleky Leonie**, **Fialka Károly** alispán, **báró Bruckenthal Gyula**, ifj. dr. **Juhos Gyula**, **Schönenfeld László** facseti és **Podhrádszky Andor** bálinci főszolgabírák, **Antalffy Sándor** vármegyei aljegyző, **Jarinay Antal** és **Argalas Samu** szolgabírák, dr. **Muntyán István** és **Vass Ignác** járásbírók, **Kaufmann Béla** és **Székely** királyi főerdészek, **Bolla Mihály** a Földművelésügyi Minisztérium osztálytanácsosa, **gróf Szirmay Ottó** telepkezelő, **Lipcsey Árpád** főmérnök, **Pataky és Brenner** mérnökök, akik a műszaki munkát végezték a falutelepítéskor, **Villányi Ármin** királyi mérnök a templomépítés felügyelője, **dr. Hajnal István** tanácsbíró, főgondnok a Békés-Bánáti Egyházmegyétől, **Dombi Lajos** esperes, **Garzó Gyula** gyomai, ifj. **Szabó János** köröstarcsai, **Futó Zoltán** szentesi, **Szöllősi Imre** nagybodófalvi református lelkészek és a szomszéd községek görög-keleti román lelkészei is, **Mailänder Rafael** a facseti izraelita hitközség elnöke, és még sok megyebeli előkelőségek, valamint a vidéki jegyzői kar, az állami tanítók és tanítónők, a pénzügyőri biztosság és csendőrség ünnepi díszben, a bunyaszekszárdi, bégamonostori és vidéki református hívek és még sokan mások. A egyik krónikás szerint körülbelül három ezer ember volt kíváncsi a gyönyörű felépült templomra és a felavatási ünnepélyre.

A felavatási szertartás a XC. zsoltár és a 74. dicséret eléneklésével, orgonakísérettel kezdődött. **Dombi Lajos** esperes, gyulai lelkipásztor felavatási hálaimájában az Isten jelenlétéről meggyőző mesterszónoklatot tartott. **Garzó Gyula** agg gyomai lelkész, tanácsbíró ünnepi prédikációját elmélkedésekkel kezdte, majd isteni kötelességekről és emberbaráti szeretetről értekezett. **Futó Zoltán** egyházmegyei főjegyző, tanácsbíró, szentesi aranyszájú prédikátor előkönyörgést tartott, aztán ifj. **Szabó János** köröstarcsai lelkipásztor – az igazfalvi lelkész bátyja – megkeresztelt 10 újszülöttet és 5 új házaspárt esketett. Az újszülöttek nevei: **Cz Szabó Ferenc, Soós László, Sallai Ilona, Vígh Erzsébet, Takács Zsuzsánna, Szabó László, Szilágyi Juliánna, Szirbik Miklós, Győri Terézia** és **Frank István**. Az új párok: **Szilágyi Imre és G Fekete Erzsébet, Kovács Ferenc és B Tóth Eszter, ifj. Mező Sándor és Tóth Gy Erzsébet, Szentpéteri István és Kovács Juliánna**, valamint **Vígh László és Z Nagy Juliánna**.

Több mint 900 ember vett úrvacsorát, ágendát mondott és kenyeret osztott **Szöllősi Imre** nagybodófalvi lelkipásztor, kelyhet osztott **Hamar György** vadászerdei lelkész. Záróimát **Szabó Béla** igazfalvi lelkész mondott, megható könyörgéssel zárta imáját az Úrhoz, ezen nagy nap emlékére, aztán a Himnusz és CXXII. zsoltár eléneklése zárta a templomi ünnepséget. Már egy óra volt mire az ünneplő közönség távozott a templomból.

A templomból kijövet **dr. Nemes Zsiga** a facseti kerület országgyűlési képviselőjének üdvözletét osztották szét, aki örömét fejezte ki, hogy Igazfalván felépült és felavatásra került a Református Templom. „Feledhetetlen és örökké emlékezetes szép napja marad ez Igazfalvának, mert azok, akik gyermekreményeik tanyáját elhagyva, könnyeikkel áztatottan itt új hazát alapítottak, tíz esztendei keserves fáradtság és ernyedetlen munka után, végre felépülve láthatják az Isten házát” – írta üzenetében Igazfalva népéhez.

Két órakor kezdődött a magyaros áldomás, mely – a vendégeken és meghivottakon kívül – a társasebéden résztvevőknek fél liter borral 1 koronába került. Fehér köténes magyar legények hordták be az ételes tálakat, a főételhordó pedig minden fogásnál megállva a főhelyen magyaros rigmusokkal kísérve tette az asztalra a jóízű étkeket.

Pohárköszöntők hangzottak az összes meghivottak részéről, a hála, a köszönet és az elismerés hangján éltették a királyt, a kormányt, az egyházi és világi méltóságokat, a templom építtetőit, az ünnepély szervezőit, Igazfalva községet, stb. és felállva elénekelték a Himnuszt. „Igen jó benyomást tett **Hajdú István** igazfalvi gazda és **Lukács Gergely** községi bíró zamatos felköszöntője, kik szivük érzelmét egyszerű, keresetlen szavakkal fejezték ki, de azért közvetlenségükkel nagy hatásuk volt”, írta a Krassó-Szörényi Lapok.

A legnagyobb elismerés illeti az ünnepség rendezőit. **Szabó Béla** lelkész, **Mészáros József** iskolaigazgató, tanító, kántor valamint felesége **Szűcs Mária** és az óvónénik, **Papp Elemér** községi jegyző és az egész elöljáróság fáradhatatlan buzgalmáról és előzékeny udvariasságáról kell megemlékezni és nekik méltó köszönetet mondani.

Hirdesse a felszentelt templom harangja nagyon sokáig az Istenbe vetett hitet, keresztényi szeretetet, egyetértést, vallási és felekezeti békét és a rendíthetetlen hazaszeretetet!

A Facseti Újság 1903-as évfolyamának 50. száma és a Krassó-Szörényi Lapok 1903-as évfolyamának 50. száma alapján összeállította **Király Zoltán**

AKTUÁLIS

Eltűnik a Textilgyár és az évszázados hársfák

Folytatódik Lugos történelmének eltűntetése. A textilgyárat 1907-ben Auspitz Vilmos alapította, a munkásoknak a gyárral szemben lakásokat építtetett, kantin, óvoda, iskola, majd piac, boltok működtek. Az 1920-30-as években Kammer és Társai valamint valamint Barát és Lengyel tulajdonába került, akik többszáz munkást alkalmaztak. A textilgyár Lugos büszkesége volt a múlt században, sokat fejlődött, bővítették a kapacitást. A kommunizmus idején, fénykorában, ötezer embernek adott munkát és megélhetést, amikor a termelés nagy része külföldre került, a világ 70 országában jó volt a lugosi vászon!

A forradalom után „veszteségessé” vált a termelés, aztán a megrendelések csökkenése a munkások drasztikus elbocsátását eredményezte, végül 2000. táján becsukták a gyárat. Később az épületeket kibérelték cipőgyártás céljából, raktárak működtek, aztán lassan megszűnt szinte minden tevékenység. Karbantartás hiányában romossá váltak az épületek, most lebontják, helyébe hotel komplexum fog felépülni. Száz év alatt megváltozott minden, eltűnik Lugos egyik jellegzetessége: a textilgyár!

A Banatului utcában kivágták a szépen megerősödött fenyőfákat és a Boksányi úton körülbelül 70 évszázados hársfát! Vasúti felüljárót fognak építeni, de még megvalósíthatósági terv sincs, nemhogy pénz lenne a megvalósításhoz! **Király Zoltán**

Szilveszter

A Lugosi RMDSz szervezet – a sikeres Szüreti Bál után – újra mulatni hívja azokat, akik együtt szeretnék tölteni az óév utolsó napját. A Szilveszteri Bálat a Domacris étteremben 2023.december 31-én 20 órától szervezik meg. Részvételi díj 300 lej személyenként. Az ajánlat bőséges menüt kínál – ital nélkül – és az igazfalvi zenekar biztosítja a jó hangulatot. Jelentkezni lehet Bencző Máriának a 0748-155514 vagy 0728-939076 telefonszámokon, minden szombaton 10-12 óra között. **KZ**

HAÁG ZOLTÁN egyéni vállalkozó rovar- és patkányirtást, fertőtlenítést, fű- és fanyírást végez Lugoson és környékén magánszemélyeknek és cégeknek

Tel. 0720-426034
E-mail: haag.zoltan@gmail.com
Facebook: DDDLugoj

HIVATALOS ANGOL FORDÍTÓ

Hivatalos engedéllyel rendelkező fordító magyar, román, angol nyelvű szövegek fordítását vállalom bármilyen szakterületről, jutányos áron, sürgősségi esetben is. Érdeklődni lehet a 0743-101353 telefonszámon illetve személyesen a Magnoliei 15. szám alatt. **Gáll Erika** fordító

HIVATALOS NÉMET FORDÍTÓ

Hivatalos engedéllyel rendelkező fordító román szövegek németre vagy német szövegek románra fordítását vállalom bármilyen szakterületről, jutányos áron, sürgősségi esetben is. Érdeklődni lehet a Lugoson a 0726-334231-es telefonszámon, illetve személyesen (Ţesătorilor utca 6. számú tömbház). **Kiss Irén** fordító

LUGOSI HÍRMONDÓ

A Lugosi Hírmondó a lugosi magyarok tájékoztatója, politikai, oktatási, közéleti, művelődési, helytörténeti, irodalmi, társadalmi, gazdasági háromhavonta megjelenő szórványlap.
Kiadó: Putnoky Miklós Alapítvány, Lugos

Szerkesztőség:
Főszerkesztő: **Király Zoltán**
Olvasószerkesztő: **Király Rozália**

Szerkesztőbizottság: Pozsár József (politika, társadalom), Király Zoltán (külpolitika, hírek, gazdaság, helytörténet, tel.: 0721-236490), Kovács László (városi tanács, társadalom), Király Rozália (oktatás, helytörténet, kultúra), Takács Imre, Simon István, Fülöp Lídia.

Magyarországi munkatárs: Lugosi Papp János Budapest (tárcanovella).
Fényképek: **Király Zoltán**
Tördelőszerkesztő: **Király László Zoltán**
Postacím:
305500 = LUGOJ
Str. Viorelelor Bl.C6. Ap.9.
E-mail: lugosi_hirmondo@yahoo.com
Nyomda: Almariones Kft, Lugos
ISSN 1583-9354.

Megjelenik az RMDSz támogatásával.

RMDSZ COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

Lapzárta: 2023. december 4.